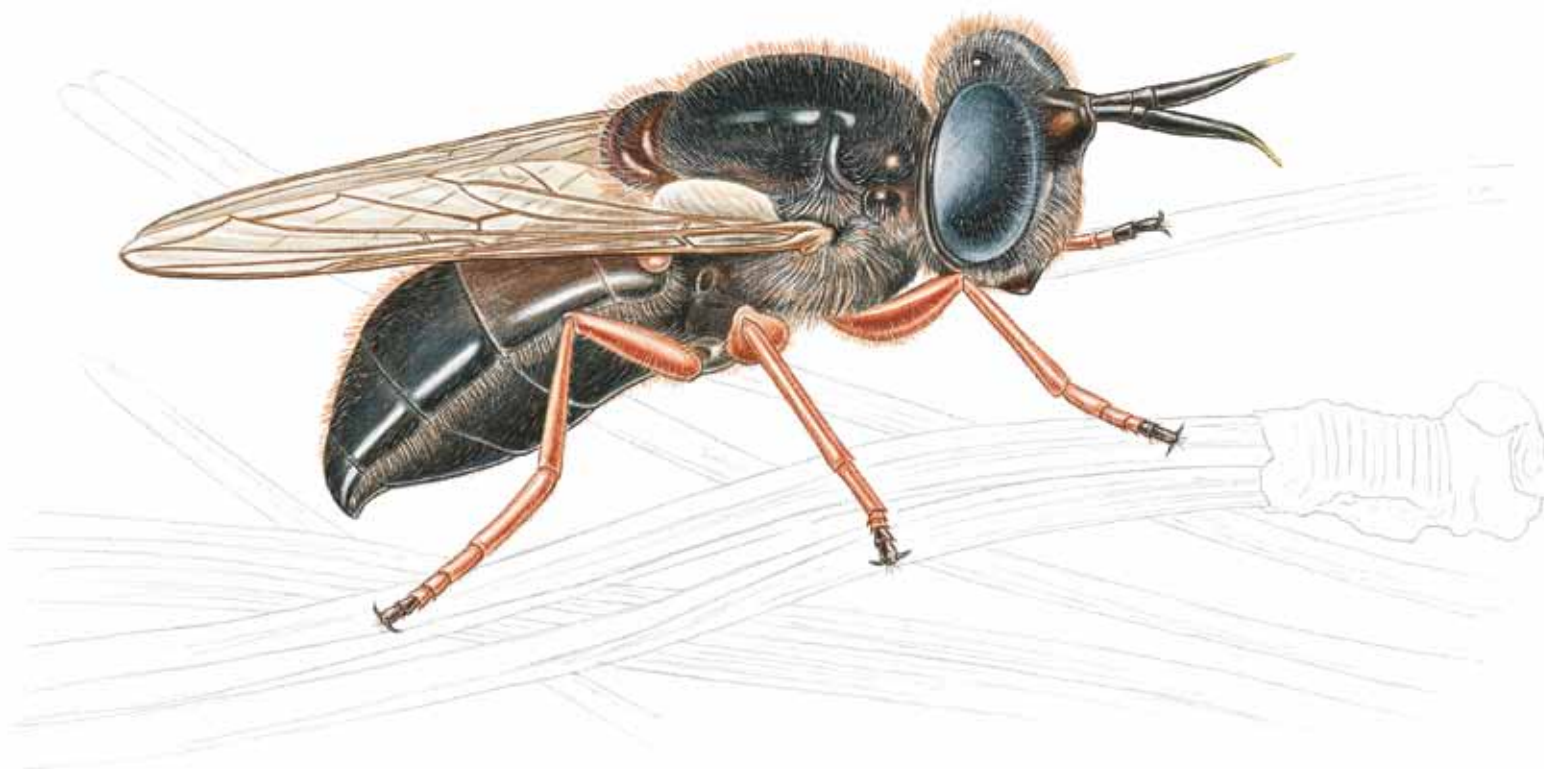

Vrouwetje *Callicera rufa*
op dennennaalden.

In ons land zeldzaam. Vooral waargenomen in het binnenland, maar ook in het duingebied bij Schoorl (NH). De oudste waarneming stamt uit 1943 (VAN DOESBURG 1944). Waarschijnlijk een generatie. In het buitenland vliegt deze soort tot in september.

Ecologie

Oude naaldbossen op arme zandgrond. Er zijn echter ook waarnemingen gedaan in een tuin en in een veld met pijpenstrootje. Vliegt hoog in bomen, maar vooral de vrouwtjes komen naar beneden om te drinken. Mannetjes verdedigen een geschikte eilegplek en vallen daarbij zelfs mensen aan. Beide seksen zijn waargenomen op bloeiende brem. In Nederland zijn de larven gevonden in rottingsholtes in grove den bij Ede (GE, 1 april 2005) en Soest (UT, 13 april 2006) (hoofdstuk 4, fig. 17 en 20). De vliegen kropen na 2-3 weken uit de poppen. De eieren worden afgezet in rottende plekken in dennenbomen, waar de larven bacteriën uit het water filteren. De ontwikkelingsduur is twee tot zes jaar en waarschijnlijk afhankelijk van de beschikbare hoeveelheid voedsel (MACGOWAN 1994, RENEMA & WAKKIE 2001). In Schotland was een experiment waarbij gaten in levende dennenstammen werden gemaakt erg succesvol: binnen enkele weken vond men er larven (MACGOWAN 1994). Dit geeft aan dat vrouwtjes erg goed in staat zijn broedgelegenheden te vinden en dat de populatie misschien gelimiteerd is door het aantal beschikbare rottingsholtes. Het zoeken naar larven is een goede inventarisatiemethode voor deze soort. Zowel in Duitsland als Schotland zijn de meeste waarnemingen van larven of poppen.

Summary – Very rare. No apparent trends. Old coniferous forests. Males defend suitable oviposition sites and even charge people. Both sexes were observed at flowers of *Cytisus scoparius*.

Ceriana Fopblaaskoppen

MR

Middelgrote tot grote (10-14 mm) slanke wespachtige zwart-met-gele zweefvliegen (hoofdstuk 1, fig. 5). Antennen lang, ingeplant op lang uitsteeksel van voorhoofd. Antenneborstel op top van derde antennelid. Vleugelvoorrand verdonkerd. Lijken sterk op blaaskopvliegen (Conopidae) van de genera *Conops* en *Leopoldius*, maar verschillen hiervan door het uitsteeksel op het voorhoofd en het uitsteeksel van ader 3 in cel 2.

Taxonomie en determinatie

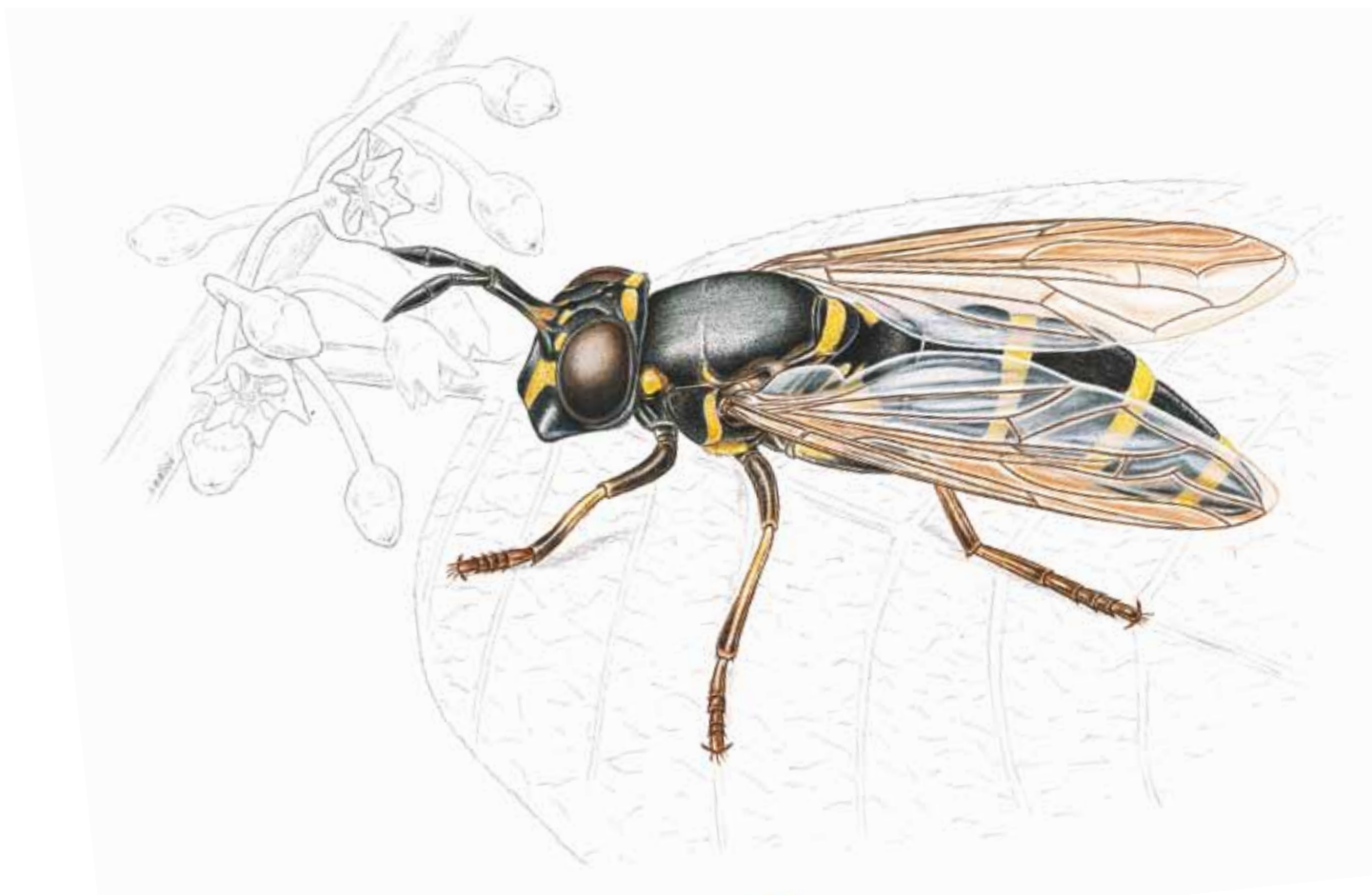
De Nederlandse soorten kunnen op naam gebracht worden met Barendregt (2001), Reemer & Van Aartsen (2000) en Van Veen (2004).

Verspreiding

Kosmopolitisch genus met vele tientallen soorten, die voornamelijk in tropische gebieden voorkomen. Uit het palearctisch gebied zijn veertien soorten bekend (Peck 1988), uit Europa twee. Deze twee zijn ook in Nederland gevonden.

Ecologie

De vliegen zijn meestal op zonnige plaatsen op bloemen te

vinden. De larven leven in sapstromen en met sap door-drenkte houtmool van loofbomen (ROTHERAY ET AL. 1998, SACK 1932).

Ceriana conopsoides Normale fopblaaskop

MR

Grote *Ceriana* met lang achterlijf dat bij het mannetje bijna cilindrisch is. Van *C. vespiformis* te onderscheiden door formaat en zwarte voorrand van schildje. Lengte 11-14 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palaarctisch. Van West-Europa tot in China. Heeft in Europa een overwegend zuidelijke verspreiding. In Noord(west)-Europa zeldzaam, in Zuid-Europa vrij gewoon.

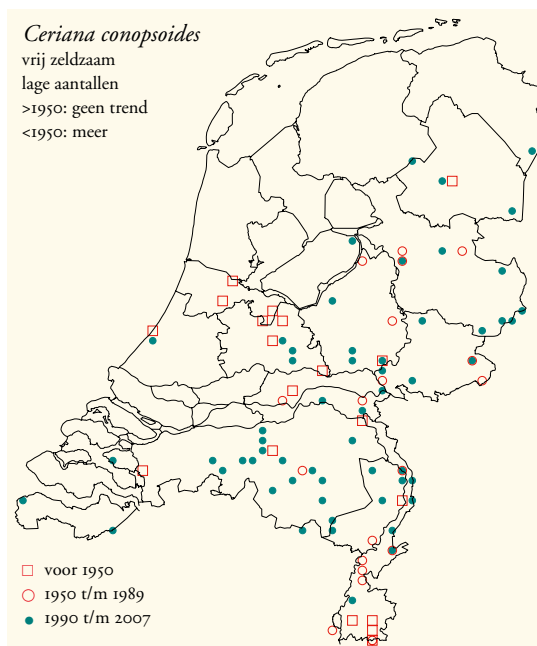
In ons land vrij zeldzaam maar wijd verspreid, met name in het binnenland. Slechts enkele vondsten in duinen en kustgebied. Uit Zuid-Limburg waren slechts oude vondsten (voor 1960) bekend, tot de soort er in 2006 weer opdook. In sommige jaren wordt hij op veel meer plaatsen gevangen dan in andere.

De tweede piek in het vliegtijd-diagram duidt mogelijk op een tweede generatie. Misschien is deze generatie kleiner of treedt deze niet elk jaar op.

Ecologie

Open plekken en struwelen in niet te jonge loofbossen, vaak op droge, voedselarme grond.

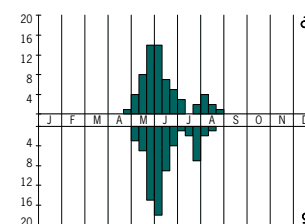
Beide seksen zijn vaak op en rond struiken te vinden. Ze vliegen snel tussen de bladeren door en gebruiken zonnige

Vrouwte *Ceriana conopsoides*
op sporehout.

bladeren als uitkijkpost. Ze vliegen ook wel tussen lage kruiden en bezoeken diverse bloemen. De soort is opvallend vaak gevonden op bloemen van sporehout, een struik waarvan de bloemen ook bij wespen erg in trek zijn. In de vlucht zelfs voor ervaren zweefvliegenvangers moeilijk van wespen te onderscheiden.

De larve is niet beschreven, maar wel gevonden in boomwonden met uitvloeiend sap van iep en populier. Mogelijk

Ceriana conopsoides

ontwikkelen ze zich ook in berk en ratelpopulier, aangezien vrouwtjes in vallen zijn gevangen die op deze bomen waren bevestigd (SPEIGHT 2003B).

Summary – Scarce. More common before 1950, no trend since. Open spots and shrubs in mature deciduous forest, often on nutrient-poor, sandy soil.

Ceriana vespiformis Kleine fopblaaskop

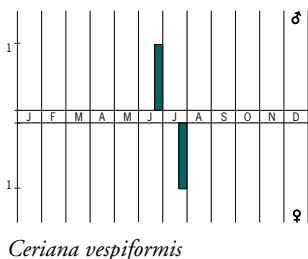
MR

Kleine *Ceriana* met kort, enigszins gedrongen achterlijf. Van *C. conopsoides* te onderscheiden aan formaat en het geheel gele schildje. Lengte 10-11 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van Zuidwest-Europa en Noord-Afrika tot in Turkije en het Midden-Oosten. De soort heeft een Mediterrane verspreiding. Op de twee Nederlandse exemplaren na zijn er geen vondsten ten noorden van de Alpen. In Nederland zijn twee exemplaren gevangen: een mannetje bij Best (1978) en een vrouwtje bij Winterswijk (1980). Deze vondsten vallen ver buiten de bekende verspreiding van *C. vespiformis* en het lijkt onwaarschijnlijk dat deze Zuid-Europese soort zich in Nederland zou kunnen handhaven. Hoe de dieren in Nederland terechtgekomen zijn, is onduidelijk (REEMER & VAN AARTSEN 2000).

Het Nederlandse mannetje is van 24 juni, het vrouwtje van 26 juni. In Zuid-Europa is de soort van mei tot in november gevonden.

Ecologie

De Nederlandse exemplaren zijn gevangen bij populieren in vochtige loofbossen (REEMER & VAN AARTSEN 2000). Dit komt niet overeen met de biotopen waarin de soort in Zuid-Europa voorkomt: open, droge struikvegetaties en eikenbosjes. De vliegen zijn op zonnige plaatsen in open vegetatie te vinden, waar ze tot op circa een meter hoogte snel tussen

planten en struiken door vliegen; ze zijn vanwege hun grillige vlucht moeilijk van graafwespjes te onderscheiden. Ze bezoeken bloemen en rusten nu en dan op een blad of op de grond.

De larve is gevonden in een sapstroom op moerbeï (SACK 1932) en in rottende wortels van een levende smalbladige es (ROTHERAY ET AL. 2006).

Summary – Very rare. No apparent trends. Strongly threatened if considered indigenous. Two specimens: one from 1978 and one from 1980. Origin of specimens remains doubtful.

Chalcosyrphus Bladlopers

WR

Kleine tot grote vliegen (7-18 mm) met verdikte of opvallend gekleurde achterdijen. Evenals de gelijkende *Xylota*-soorten hebben ze geen middenknobbel op het gezicht. Het genus kent in Nederland twee verschijningsvormen: *C. nemorum* en *C. eunotus* met een relatief kort breed achterlijf, de drie andere soorten met een langer smaller achterlijf.

Taxonomie en determinatie

Chalcosyrphus-soorten zijn in het verleden vaak in andere genera geplaatst, zoals *Xylota* en *Brachypalpus*. De meeste auteurs volgen tegenwoordig de indeling van Hippar (1978), al houden sommigen er andere opvattingen op na (PECK 1988). Herkenning van de soorten levert geen problemen op, aangezien ze in alle tabellen worden genoemd. Verwarring is ontstaan nadat Thompson et al. (1982) het type-materiaal in de Linnaeuscollectie bekeken en een verwisseling constateerden bij *Chalcosyrphus femoratus* en *C. curvipes*. De daaruit voorkomende naamsverandering is in de Nederlandse literatuur nooit doorgevoerd, maar voor vergelijking met buitenlandse literatuur is dit wel van belang. Zie verder de soorttekst van *C. valgus*.

Verspreiding

Holarctisch en oriëntaals. In Europa komen negen soorten voor, waarvan er vijf in Nederland zijn waargenomen.

Ecologie

Alle *Chalcosyrphus*-soorten komen voor in bossen. De larven leven in dode stronken en stammen, meestal op vochtige plekken onder de schors.

Chalcosyrphus curvipes Grote rooddi-bladloper

WR

Grote *Chalcosyrphus* met lang zwart achterlijf en rode dijen. Lijkt op een *Xylota*. Hij kan alleen worden verward met *C. valgus*. Lengte 15-18 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië. In Europa zeldzaam, van Nederland en Polen tot in Midden-Frankrijk en Zwitserland. In België bekend van een waarneming uit de Hautes Fagnes (VERLINDEN 1991).